

Adres
Ankara caddesi, Çağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Aylık Fikir Mecmuası

Yıl: 2, Sayı: 14

Sahibi ve Müdürü: H. Nihâl

15 Haziran 1932

Kuş Bakışı

Millî Mefkûre

Milletleri yükselten şey milli mefkûrelerdir. Milli mefkûresi olmayan millet gerilemeye, hiç değilse yerinde saymaya mahkûmdur. Milli mefkûresi olmayan milletler medeniyet sahasında yükselmiş olsalar da başka milletlerin gölgesi olmaktan kurtulamazlar. Milli mefkûre her zaman milletin büyükleri tarafından prensip haline getirilmiş olmaz. Mefkûrenin mefkûre olarak millete hız vermesi için o millet fertlerinin beyninde ve gönlünde yaşaması kâfidir. Eski Roma cihana hükmetmek sevdasında idi. Çünkü her Romalının kalbinde kendi milletinin üstünlüğü ve başka milletlere hükmetmek arzusu bir aşk halinde idi. Araplar İslamiyet mefkûresiyle heyecanlanmasaydılar İran'ı bir hamlede yıkıp Bizans'ı sarsan büyük imparatorluğu rüyalarında bile kuramazlardı. Çingiz ve Temür istilalarını sade zamanın uygunluğuna ve bu iki büyük adamın dehasına hamletmek biraz güçtür. Osmanlı İmparatorluğu da kısmen aynı sebeplerle yükselmişti.

Tarihin bize gösterdiği misallerden alacağımız bir ders vardır: milli mefkûreler taarruzidir.

Yakın tarihe ve bugüne bakarsak taarruzi mefkûrelerin birçok örneklerini görürüz. Eğer karşısın

sındaki millet Türk Milleti olmasaydı şu küçük Yunanistan bile büyük Yunanistan olacaktı.

"Hayat için savaş" kaidesinde yeryüzünde her soyun arzusu kendi cinsini dünyaya yaymaktır. Buna hiç bir soyun muvaffak olamaması aynı arzuda olan başka soyların mukavemetine maruz kalmasıdır. Yeryüzünün insan soyları olan milletler de aynı arzu ile asırlardır çarpışıyorlar. Ve dünyada durmaksızın meddüzcezirler oluyor.

Medeniyet ilerledikçe insani fikirlerin de galebe edeceği, milletlerin kardeş olacağı bir gün geleceği hakkındaki fikirlerin hepsi birer rüyadır. Bunlar ya saf insanların fikirleridir yahut da karşılarındakileri aldatmak isteyen hilekârların sözleridir. Bütün insanların kardeş olması, ihtirasın, kavganın kalkması tabiata muhaliftir, insanlık ve kardeşlik propagandası medeniyette ilerlemiş milletlerin, er meydanında silahla yenemedikleri geri milletlere karşı tatbik ettikleri yeni bir tabiye usulüdür. Bize İsa'nın insanlık düsturlarını propaganda eden İngiliz, Alman, Fransız, Amerikan papazlarının milletleri bir yandan silahları bırakma konferansları açarken bir yandan topu, tüfeği, gazı, mikrobuyla silahlanıyorlar. Mütareke yıllarında, insaniyet namına, Türkiye'nin

Adres
Ankara caddesi, Çağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memleketter için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 14

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 2

bazı kültürsüz ve vahşi ekalliyetlerine istiklal vermek isteyen İngiltere, kendi menfaati namına istiklal isteyen medeni İrlandalıları imha etmekten çekinmiyordu. Suriye'yi Türk zulmünden kurtaran Fransızlar daha pek yakın bir zamanda Şam'ı tayyarelerle tahrip ettiler.

Mefkûreler taarruzidir. Tedafüi mefkûreye mefkûre değil, miskinlik derler. Bir milletin terakki etmek istemesi gayet tabii ve çok basit bir şeydir. Bu mefkûre

olsa birer insan topluluğu olur. Kuvvetli bir ordusu olmayan millete hiç bir şey denemez. Ordusu olmayan bir milletin hiç bir şeyi yok demektir.

Fakat geniş maarif, büyük sanayi ve kuvvetli ordu. Bunlar bir mefkûre midir? Bunlar milli mefkûrenin aletleridir. Milli mefkûreye bunlar sayesinde varılır. Biz şimdiye kadar daima mefkûreden bahsettik. Lakin Türk gençliğine: senin mefkûren budur; diye bir şey söylemedik.

Mehmetçiğe

Yürü; uzaklaştıkça ardındaki mor dağlar,
Bak mendil sallıyorlar hâlâ kızlar yamaçta.
Sana haber getirir köyünden esen rüzgâr,
Nerdeyse kaybolacak görünen son ağaç la...

Artık köyün silindi tatlı bir ümit gibi,
Unut kendi tarlanı, hatırlama yuvanı
Unut, kapansın kalbin paslı bir kilit gibi;
Anahtarı bir kurşun olsa ila yok ziyanı.

Sakarya'nın o kandan kızaran günlerinde.
Ben sana ne yakındım; sandım ki seninleyim!
Kan dökerek koşarken sen cephe önlerinde
İsterdim ki elimle kanlarını şileyim...

Mehmed'im, keder etme kendi çocuklarına
Geride bıraktığın dinmeyen bir yas diye...
Senden bu vatan kaldı, şeref kaldı yarına.
Yetişir hepimize koca bir miras' diye!..

Fevziye Abdullah

olamaz Mefkûre asırlara bakan içinde doğduğu milleti ruhlandıran ve onları tek kalp haline getiren, biraz da müphem ve esrarlı bir şeydir.

Yirminci asırda her millet çoğalmaya mecburdur.

Üç beş hatta sekiz on milyonluk milletlere millet denemez.

Tarihin her devresinde birinci derecede rol oynamış olan Türk milleti bir İsveç veya bir Hollanda olmayı milli mefkûre olarak düşünemez.

Yirminci asırda her milletin buharlı veya elektrikli demir yolları büyük sanayi fabrikaları tayyareleri geniş maarifi kuvvetli ordu ve donanmaları olmak mecburidir. Bu asırda her ferdini okutamayan, âlimler yetiştiremeyen milletler millet değildir; bunlar olsa

Hâlbuki gençlik çağı, insanların mefkûreye en susamış olduğu zamandır. Bazı gençlerimizi tanassura, komünizme ve şuna buna sevkeden saik bir mefkûreye sarılmak ihtiyacıdır. Eski Türkler: kanun kötü de olsa kanunsuzluktan iyidir derlerdi.

Bugünkü gençlerimiz de mefkûre kötü de olsa mefkûresizlikten iyidir deyip benliğimize zarar veren prensiplere mefkûre diye yapıyorlar.

Biz Türk gençliğine geniş ve büyük mefkûresini gösterdiğimiz zaman artık yabancı propagandaların tesiri kalmayacaktır.

Mefkûreci bir gençliğe ahlaksızlık sahneleri mütereddi edebiyat pek de o kadar tesir etmez.

O zaman bunlar da ister istemez Türk gençliğinin istediği gibi olmaya mecbur kalacaktır.

Adres
Ankara caddesi, Çağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 14

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 3

Hayat bir ileriye doğru atılıştır. Atılamayan, yerinde sayan geriliyor demektir. Ve gerileyenler ise ölüme mahkûmdur. Tabiatın kanunlarına uymayan yalancı prensipler nasıl olsa sukut edecektir. Bunları mefkûre diye gençliğe yutturmak çıkmaz bir yoldur. Gençlik kanlı canlı, çok yüksek bir

mefkûre ister. Gençlik kahramanlık göstermeye çok isteklidir. Onun bu isteğini Türk Irkının istikbali için en doğru olabilecek yola sevk etmek lazımdır. Bu sağlam ırkın istikbali açıktır. Ona yalnız hedefini göstermek ve marş marş kumandasını vermek kâfidir.

Bugünün Meseleleri:

"Milli Seciye" Buhranı

Garp medeniyetine, bu medeniyetin iflâs etmek üzere olduğu bir sırada girmemiz, bizim için hakikaten bir talihsizlik oldu. Zaten memlekette muhtelif zümrelerin birbirinden büyük ayrılıklarla uzak bulunduğu bu devrede, garbın karışık fikirleri de daha kanamış bir hâlde aramıza sokuldu. Bir kere aramızda müşterek ve mazbut bir ahlâk telakkisi kalmadı. Hangi hareketin ahlâklılık, hangisinin ahlâksızlık olduğunu bugün kestirmek güçtür. Sonra korkum; bir ecnebiperestlik ve milli kuvvete inanmamazlık ortaya çıktı. Kendimize ait şeylere sövmek, başkalarınınkini övmek moda oldu. Ve nihayet Paris kadınlarına benzemek için millî serveti kül eden tufeylî ve vatansız bir kadın sınıfı peydahlandı. Bütün bunların sebebi de dışardan gelen tesirlerin, hiç bir gümrüğe uğramaması ve kötü hazmolunması oldu.

Aramızda müşterek ve mazbut bir ahlâk yok dedik. Bunun en açık misalini cinsî ahlâkta görüyoruz. Cinsî hayatta erkeğin kadına, kadının erkeğe karşı alacakları vaziyet nedir? Türk Cemiyeti bugün bunu bilmiyor. Mekteplerde bugün talebeye dışarıdan gelen mektuplar şiddetle kontrol ediliyor. Aşk ve cinsî alâka mektupları olan ve ya-zanlar cezalandırılıyor. Fakat aynı talebenin en açık şehvet filimlerine, en kepaze

balolara, barlara, plajlara gitmeleri men olunmuyor. Bu hareket ya yanlış, şu hâlde Maarif gibi memleketin diğer müesseseleri tarafından da takip edilip menolunmalıdır; yahut ta bu hareket tabiidir, o hâlde Maarif Vekâleti talebeyi boşuna sıkmaktan vazgeçmelidir. Bu misal memlekette muhtelif devlet müesseseleri arasında bile müşterek bir ahlâk telakkisi olmadığını gösteriyor. Halbuki biz şimdiye kadar ahlâka yalnız cinsî bakımdan telakki etmiştik. Fakat o zaman hiç olmazsa cinsî ahlâkımızda müşterek prensipler vardı ve en kötü insan bile, bir ahlâksızlık yaparken onun ahlâksızlık olduğunu biliyordu. Garp medeniyetine girerken, takip olunan gümrüksüzlük siyasetinin doğurduğu vahim neticelerden biri de yabancılara tapmak ve kendi kudretimizi, varlığımızı, mazimizi, mefahirimizi inkâr etmek veya hiçe saymaktır. Vaktiyle Hamdullah Suphi Bey, Türk Ocağında "biz garp medeniyetine ihtida ettik" diye bağırıyordu. Bu, şimdiye kadar içinde bulunduğumuz şark medeniyetini "küfür" saymak demektir. Halbuki biz maziye pek çabuk unuttuk. Vaktiyle içinde bulunduğumuz şark medeniyetinin garp medeniyetinden yüksek olduğunu, o medeniyet sayesinde yüksek bir imparatorluk kurduğumuzu, büyük insanlar yetiştirdiğimizi pek çabuk unuttuk. Bu unutkanlıkta

Adres
Ankara caddesi, Çağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 14

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 4

garptan galen tesirlerin rolü büyük oldu. Bu milletin parasıyla Fransa'da tahsilde bulunan kozmopolit bir züppe, Maarif Vekâletinin parasıyla çıkan Hayat mecmuası'nda, bu millete vatan aşkını öğretene ve siyâsî hayatı gibi şahsî hayatı da parlak ve lekesiz olan Namık Kemal'e "müsecca tıraşçı" demek küstahlığında bulundu. Ve İngiliz Şekspir'in dehası inkar olundu diye bar bar bağırın, protestolar yağdıran edebiyat birliğinin zavallı edipleri buna ses çıkarmadılar. Alman Göte için ihtifal yapan Darülfünun birkaç gün sonra yapılan Mimar Sinan ihtifaline iştirak etmemek kansızlığını gösterdi. Bir iki yıl önce "Anadolu Mecmuası"nı çıkaran ve şuurlarının tam olduğu muhak-kak olan birkaç münevver Türklüğü inkâr ederek bu milletin adının "Anadolu Milleti" olduğunu ilân ettiler. İstiklâl Harbi sırasında Anadolu'ya kaçan, fakat kendilerinde seciye zaafı var diye geri çevrilen birkaç kişi Rusya'ya gidip Moskova canbazhanesinde talim-terbiye gördükten sonra içimize katışarak bir şeyler sayıklamaya başladılar. Gerek bunlar, gerek Şinasi'nin türbesinin üstüne apartman yapılması ve Bursa'da Gazi Osman Bey'in mezarı etrafında meyhaneler açılması hep aynı millî şuuruzluğun neticesidir.

Ve nihayet manen olduğu gibi maddeten de bir züppelik baş gösterdi. Konuşmalara, giyinişlere, hareketlere bakın. Bunu her yerde göreceksiniz. Yüzde doksani talebe değil, salon kadını kıyafetinde olan darülfünun kız talebesine bakın, bunu göreceksiniz. Saçları maşalı, kaşları yoluk erkeklere bakın aynı şeydir. Bütün bunların yalnız bir tek sebebi vardır: dışarıdan gelen tesirler, açık ve kapalı propagandalarla millî ve dinî mefkuresini kaybeden, ailesini ve aile ha-

yatını hakir gören bu gençler için hayatta yalnız bir gaye kalıyor: cinsi zevk. Bu türlü gençlerin konuşmalarına dikkat ediniz. Yalnız kur, mektup, randevu, balo, elbise, süs ve tuvalet kelimelerini işiteceksiniz.. Birkaç yıl önce İstanbul maarif müdürü gazetelere beyanatta bulunarak, İstanbul Kız Muallim Mektebi'ndeki bazı kimsesiz ve yoksul kızların bile mektep tarafından kendilerine verilen azıcık harçlığı ipek çoraba sarf ettiklerinden şikâyet etmişti. Fakat bu seciye zaafı kimsenin dikkatine çarpmadı. Hayat denilince yalnız süs ve boya anlayan, sabahleyin kalkınca ilk işi kaşlarını yolmak olan, fakat Çanakkale ve Sakarya destanlarını bilmeyen, 16 Mart faciasından haberi olmayan kızların yarınki Türk neslinin anası ve mürebbsi olamayacağını kimse düşünmedi.

Münevverlerimiz arasında seciye buhranı vardır. Gençliğe ve halka kendilerinde olmayan bir şeyi veremezler. Maarif Vekâleti bu millî seciye buhranının farkına varmış gibi gözüküyor. İhtimal ki mekteplerde ve darülfünunda okunulması mecburî kılınan yeni tarih kitabı bu düşüncenin neticesidir. Fakat bu kâfi değildir. Bu kitaptaki birçok ilim ve prensip yanlışlıklarını yok farz etsek bile yalnız bu kitabı mekteplerde okutmakla millî seciye kuvvetlenmez. Bunun için ilk önce yeni nesli yetiştirecek olan mürebbsi sınıfının bu evsafı haiz seçme insanlar olması lâzımdır.

Çünkü bugün öyle gülünç tezatlarla tesadüf ediyoruz ki gülmek mi ağlamak mı lâzım geldiğini kestiremiyoruz. Bu gülünç tezatlardan birisi vatanperverliği inhisara almış insanların askerlik aleyhtarı olmasıdır ki bundan da gelecek sefer bahsedeceğiz..

H. Nihâl

Adres
Ankara caddesi, Çağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 14

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 5

Dertlerimizden Biri

Atsız Mecmua'da H. Nihâl Bey'in "Aynı tarihi yanlışlığa düşüyoruz" unvanlı yazısı çok feci bir hakikati bütün çıplaklığıyla yeniden gözümüzün önüne attı.

Hakikaten lisanımıza münevverlerimiz tarafından ithal edilen Fransız ve İngilizce kelimeler hatta terkiplerle millî harsımız büyük tehlikededir. Asıl teessüf edilecek cihet şurası ki, bu vaziyete en faala sebebiyet veren memleketin istikbaline hâkim olacak gençliktir.

Artık "bonjour, bonsoir, merci, pardon" lisanımızın öz malı oldular. Buna mukabil bir zamanlar ileri sürülen "gün aydın" ve "tün aydın" gibi tabirler lisanın bünyesine uygun olmamak bahanesiyle revaç görememişti. Acaba "bonjour" "bonsoir" lisanımızın bünyesine pek mi uygundu ki bu derece rağbete mazhar oldular. Bunun ifade ettiği manayı düşünecek olursak pek acı bir netice ile bu kabil kelimeleri lisanı sokmakta bir beis görmeyen hatta umumiyetle kabul eden zümrenin milliyetsizliği, millî harsına karşı kayıtsızlığı, buna mukabil garbın en âdî ve en basit şeylerine karşı fevkalâde meclûbiyeti ile karşılaşırız. Eğer gençliğimiz millî benliğine bir parça daha düşkün olsaydı o zaman her millet gibi bizim de, hiç olmazsa, millî lisanımızla bir selâmımız olacaktı.

Türk gençliğinin millî duyguya karşı acaba bu kadar bigâne olmasının sebepleri nedir? Düşündüklerimizi söyleyelim. İnkılâp devresindeyiz, cemiyetimiz dîni bir mefkureden millî bir mefkureye geçiyor. Çocuklarımız ve gençlerimizin yetiştikleri aile ocakları yeni mefkureye yabancıdırlar ve bittabi şimdiki hâlde onu çocuklarına aşlamaktan, da uzaktırlar. Şu halde bu mefkureyi aşlamak mekteplerimize düşüyor. Bunlar ise vazifelerini, maalesef lâyıkıyla yapamıyor-

lar. Binnetice yetiştirdikleri gençlik millî işlere karşı, umumiyetle, çok lakayt kalıyor.

Bunlardan başka İstanbul, İzmir, Adana gibi mühim merkezlerimizde bir de, birer fesat yuvası olan misyoner mektepleri vardır. Hıristiyanlıktan gayri her dini beşeriyetin tekâmülüne engel olarak telkin eden bu gibi müesseselerin yetiştirdiği talebeler Ziya Gökalp'in resmini görünce kim olduğunu sorarlar buna mukabil size Abraham Lincoln ve Washington hakkında mükemmel malûmat verebilirler. Bu gibi müesseselerin sırf dinî bir maksatla teşekkül ettiğini ve siyasî biç bir gayeleri olmadığını iddia etmek her hâlde safderunluk olur.

Böyle ekseriyetle hotgâm, kendini düşünür ve Avrupa'yı her hususta taklidi meziyet bilir, hatta aralarında, belki, herhangi bir Avrupalı'nın çocuğu olarak doğmadığına teessüf edenler bulunan bir gençliğe memleketin İstikbali emanet edilirken endişeye düşmemek mümkün değildir. Bu zavallıların bu suretle yetişmesindeki mesuliyeti kimlere yüklemek icap ediyor? Amerikan, Fransız, İtalyan v.s. misyoner mekteplerini mevzuu bahis bile etmek doğru değildir. Onların gayeleri bizim gayemizle taban tabana zıttır. Bu kabahatin en büyük kısmını kanaatimizce ortamektep ve liselere yüklemek mecburiyeti vardır. Sonra da mesuliyet, sırasıyla, ilk mekteplere ve darülfünuna aittir.

Daha evvel de söylendiği veçhile bu günkü Türk ailesi çocuğuna millî bir terbiye vermekten âcizdir, ilmektep Cumhuriyet Hükümeti'nin mütemadi sa'yi neticesinde talebesine ailesinde edinemediği terbiyeyi telâfiye çalışıyor ve oldukça muvaffak oluyor. O çağda çocukta oldukça meşhur bir millî heyecan uyanı-

Adres
Ankara caddesi, Çağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 14

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 6

yor. Eğer bu heyecan ortamektep ve lisede de teşvik görseydi o zaman korkulacak bir şey yoktu. Fakat ne yazık mes'ele tamamıyla berakistir. Ortamektebe yeni giren bir ilk mektep mezunu fizik, kimya, riyaziye v.s. muallimlerinin talebeyi yalnız dersini hazırlamakla mükellef tutmasından derste mevzuyla alâkadar olmayan şeylerden kafiye bahsetmemesinden ve hatta ara sıra bazı muallimlerin "bu millet adam olmaz" kabilinden şeyler söylemesinden fena hâlde şaşalıyor. Bu hâl altı sene mütemadiyen böyle devam ediyor. Ara sıra vatan ve milletten bahseden bir iki muallim belki de bulunuyorsa da bunlar diğer ekseriyet arasında bir şey yapmaya muvaffak olamıyorlar. Esasen onlar da her nedense senede ancak bir iki defa ders mevzuu haricine çıkarak böyle şeylerden bahsediyorlar. İlkmekteplerde temelleri az çok kurutan vatan ve millet aşkı bu suretle lisede gençlik devresine erişen ve derslerinden başka sinema aktrisleri ve buna mümasil şeylerle meşgul olan ekser talebenin kalbinden tamamıyla siliniyor. Bu gençlerde zengin olmak, müreffeh bir hayat yaşamak, Avrupa'ya gitmek ve bazı müfritlerde de aktör olmak yegâne gaye oluyor. İşte bu sebepten dolayıdır ki darülfünuna giren bir lise mezunu samimî Türkçüleri, alenen ukalâlıkla itham etmekte bir beis görmüyor ve etra-

findakiler tarafından itiraz şöyle dursun tasvip bile ediliyor. Bu hâl, maalesef, darülfünunda da böyle devam ediyor. Darülfünun müderrisi de mevzuu haricinde olduğu için memleket, meselesinden bahsetmez. Hiç şüphesiz bu daha fazla ortamektep ve lise mualliminin vazifesidir. Darülfünun müderrisini en fazla alâkadar eden şey ilimdir ve o bu gibi şeylerle iştigale mecbur değildir. Fakat ilim yapacağız diye en aziz vazife olan vatanî vazifeyi ihmal etmek acaba doğru olur mu? Türkçülükleriyle şöret kazanmış müderrisler bile o mevzua temastan adeta kaçmıyor gibiler. Karşılarındaki gençliğin bu nevi telkinlere ne kadar muhtaç olduğundan acaba bihaber midirler? Buna mukabil misyonerler propagandalarından hiç bir suretle geri durmuyorlar ve ruhları buhran içinde çırpınan birçok Türk gencini kendilerine samimî birer peyrev yapmaya bile muvaffak oluyorlar. Her hâlde darülfünun müderrislerinden böyle ulvî bir hizmeti, vazifeleri haricinde olsa dahi, bekleyebiliriz. Karşılarındaki gençlerin her zamandan daha fazla ruhî buhranlar içinde çırpındıklarını hiç bir zaman hatırlarından çıkarmasınlar. Unutmayalım ki memleketimiz bu devirde, faydalı olduğu gibi her türlü muzır propagandaya kapılmaya çok müsaittir ve muzır propaganda unsurları zannettiğimizden pek daha fazla bu fırsattan istifade etmektedirler.

M. Oğuz

Karaca-Oğlan'a Dair

Karaca-Oğlan (Karacağlan) için şimdiye kadar tam ve mükemmel bir tetkik yapılmış değildir. Mamafih böyle tam bir tetkik yapabilmek için bütün mevadın, halk rivayetlerinin henüz tam olarak tespit ve neşredilmemiş olduğunu da söylemek lazımdır. Vakıa gerek İstanbul'da, gerek Anadolu'nun muhtelif yerlerinde çıkan

gazete ve mecmualarda onun hakkında bazı ufak tefek, fakat mühim rivayetler menkıbeler, onun adını taşıyan manzumeler hatta Sadettin Nüzhet B. tarafından büyücek bir kitap "(Konya, 1927) bile neşredildi. Fakat bunlar kâfi mevat addolunamazlar. Tarihî membalarda ise velev ehemmiyetsiz olsun, onun hakkında bazı

Adres
Ankara caddesi, Çağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memleketter için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 14

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 7

malûmat bulmak İmkânı olsa bile çok az ve tesadüfidir. Çünkü eski devirlerde halk edebiyatına karşı gösterilen istigna ve istihfaf bu millî edebiyatın mümessillerini de tamamıyla karanlıkta bırakmıştır [1]. Karaca-Oğlan'ın yaşadığı devir olarak bazı ufak tefek delillerden istidlaller yapılarak XVII'-nci asır gösterilmekte ve kat'î surette hiç bir şey söylenememektedir [2]. Bu itibarla şairimizin hakikî hayatını tam manasıyla tenvir etmek bilmem kabil olacak mıdır?. Fakat onun halk arasındaki şöhreti o kadar fazla olmuştur ki her yer kendisini benimsemiş [3], her yerde hakkında yeni yeni rivayetler [4], ananeler ve hatta bir masal bile [5] teşekkül etmiştir, ki bunlar Karaca-Oğlan'ın menkıbevî hayatını göstermek itibarıyla çok mühimdirler.

Karaca-Oğlan'ın hayatını kısmen olsun tenvir için hiç şüphesiz şiirlerinden de, tenkidi bir tetkikten sonra istifade etmek mümkündür. Yalnız şu kadar var ki onun halk arasında kazandığı vasi şöhret kendisinin olmayan şiirleri de kendisine isnad ve izafe ettirmiştir. Bu itibarla Karaca-Oğlan adını taşıyan bir manzumenin diğer bir yerde başka bir

[1] Bu hususta fazla malûmat almak için bakınız: Köprülüzade Mehmet Fuat, Aşık tarzının menşe ve tekâmülü, Millî Tetebbu-lar mecmuası, 1931, sayı", sah. 7mm.

[2] Köprülüzade Mehmet Fuat, S. Nüzhet B.in Karaca-Oğlan kitabına tenkit, Türkiyat Mecmuası, 1928, C. II, sah. 503m.

[3] Sadettin Nüzhet, Karaca-Oğlan, Konya 1927, sah.3.

[4] Rivayetler için bakınız: Köprülüzade Mehmet Fuat, Karaca-Oğlan tenkidi, Türk-i.Mecm., II. 505 haşiye, Ali Rıza B.in Tarsus gazetesinde Karaca-Oğlan için yazdığı makalelerden nakiller. Ali Rıza, Cenupta Halk şairleri: Karaca-Oğlan, Türk Sözü gazetesi, Adana 1932, altı makaleden ibaret.

[5] "Karaca-Oğlan ilen İsmikân. Sultan" masalı için bakınız. Radloff, Proben der Volkslit teratur der Nördlichen Staemmet St. Petersburg 1896, t, VII, sah 297-323.Bu masaldan Abdülkadir B. "Halk Bilgisi Haberleri" mecmuasında (İstanbul 1930, Yıl 2, sayı 13, sah. 12m) bahsetmiş ve kısaca malûmat vermiştir.

şairin adını taşıması çok muhtemel ve ekseriya vakıdır. Bundan dolayı her Karaca-Oğlan adını taşıyan manzumeden istifade ederken ihtiyatlı bulunmak icap eder. İşte buna teban bizde burada Karaca- Oğlan'ın bazı şiirlerinde gördüğümüz ve şimdide kadar hiç kimse tarafından nazari İtibara alınmayan bir noktayı işaret ederken hiç bir zaman yazdığımız şeylerde kat'iyet olduğunu söylemeyeceğiz. Maksadımız sadece ileride Karaca-Oğlan üzerinde işleyeceklerin nazari dikkatlerini mezkûr noktaya celbetmekten ibarettir.

Muhterem hocam Köpfülüzade Mehmet Fuat B., Karaca-Oğlan tarafından değil, onun ağzından başka biri tarafından söylendiğini tabii bulduğu bir türküde, şairin hayat hududunun 1015-1090 tarihleri gösterildiğini ve bunun "tarihî vesikalarla tevafuk ettiğinden pekâlâ tarihî bir mahiyette olarak kabul" edilebileceğini ileri sürmektedir [6]. İlk defa olarak ilmî bir görüşün mahsulü olan bu noklai nazara göre, Karaca-Oğlan bir hayli uzun yaş yaşamış demektir. Filhakika ona isnad olunan manzumelerden bazılarında bizzat kendisi ihtiyarlığından bahsetmiştir [7]

Kocadım ihtiyar oldum kardaşlar
Halime rahmedin bakın yoldaşlar
Döküldü ağzımda kalmadı dişler
Yağlıca hoşmerim koymak isterim.

Keza diğer bir manzumede [8]:

Karacaoğlan hata çıkmaz dilimden
Kocadım da hayır gelmez elimden
Kadir mevlâm asla geçmez kulundan
Deli gönül ah çekip de ağlama

kıt'asıyla yine kocadığından bahsetmektedir. Bu iki misal Karaca-Oğlan'ın ihtiyarlık çağını idrak ettiğini, uzun müd-

[6] Karaca-Oğlan tenkidi, Türki. Mecm. II, 504 Haşiye, sonlarda.

[7] Sadettin Nüzhet, Karaca-Oğlan, sah. 93, 15.

[8] Aynı eser, sah. 101. 13.

Adres
Ankara caddesi, Cağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 14

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 8

det yaşadığım gösterecek mahiyettedir. Ona isnat olunan diğer şiirlerde de, bunlar kadar vazih olmasa bile, onun ihtiyarlığına dair daha bu gibi telmihler bulunan deliller bulmak mümkündür.

Diğer taraftan ona isnat olunan şiirler arasında, onun yüz yaşına kadar yaşamış olduğunu gösteren şu manzumeye tesadüf ediyoruz [9]:

Hakkın kandilinde gizli sırdım
Anamın beline indirdin beni
Ak mürekkep idim kızıl kan ettin
Dürlü irenklere [10] bandırdın beni

Anamın kanımda ben neler gürdüm
Yedi derya geçtim ummana daldım
Dokuz aylık yoldan sefere geldim
Bir kapısız hana indirdin beni

Ben de bildim şu dünyaya geldiğim
Tuzlandım da çapıtlara belendim
Bir zaman da beşiklerde eğlendim
Anamın sütüne kandırdın beni

Beş yaşında akıl geldi başıma
On yaşında gider oldum işime
Varıp da değince onbeş yaşıma
Bir kuru sevdaya yeldirdin beni

On beş yaşadım yirmiyeye yololdu
Otuzunda çevre yanım küloldu
Kırk yaşadım hayrım şerim beloldu [11]
Hayrımı serimi bildirdin bana

Ellisinde yaşım yarısın geçti
Altmışında yolum yokuşa düştü
Yetmişinde bir az tebdilim şaştı
Mertebe merteye indirdin beni

Sekseninde berattığım yazıldı
Doksanında kan damarım üzüldü

[9] S. Nüzhet, Karaca-Oğlan, sah. 63m.

[10] S, Nüzhet B. bu "irenk" kelimesine "Örnek" manasını vermiştir. Halbuki "renk" demektir Esasen Türkçe'de "r" ile kelime başlamadığı için daima başa bir sait getirilir; raf = ıraf, Ramazan = ıramazan" kelimelerinde olduğu gibi.

[11] Beni oldu.

Yüz yaşında azalarım çözüldü
Bir sabi masuma döndürdün beni

Karacaoğlan der ki yaktın yandırdın
Ecel şarabını verdin kandırdın
Emreyledin Azraili gönderdin
Hiç de doğmamışa döndürdün beni

Bu manzumenin bazı mısraları müşterek bir naziresi olan şiir de şudur [12]:

Dokuz aylık yoldan sefere geldim
Dünya denen yere indirdin beni
Koymadın bir zaman murat alayım
Geldiğime pişman ettirdin beni

Bunca vakit kucaklarda eğlendim
Eğlendim de çapıtlara belendim
Bir zaman da beşiklerde sallandım
Anamın sütüne kandırdın beni

Pişine de deli gönül pişine
Değirmenler döner çeşmim yaşına
Varır varamaz onüç ondört yaşına [13]
Kara sevdalara saldırdın beni

Yiğirmide boz bulanık selidim
Otuzunda çevre yanım külettim
Kırk yaşadım hayrım serim tanıdım
Dürlü sevdalara yeldirdin beni

Ellisinde yönüm yokuşa düştü
Altmışında hazır bildiğim şaştı
Yetmişinde gayri tebdilim şaştı
Artık yavaş yavaş, indirdin beni

Sekseninde kemiklerim ezildi
Doksanında berattığım yazıldı
Yüz yaşadım kabirciğim kazıldı
Şol kara toprağa gönderdin beni

Karacaoğlan eder yakıp yandırdın
Aşkın dolusunu verdin kandırdın
En sonra da Azraili gönderdin
Birden doğmamışa döndürdün beni

[12] S. Nüzhet, Karaca-Oğlan, sah. 67m.

[13] Bu mısradaki bir hece fazla olup bu da "varamaz" kelimesinin "Varamaz" diye zaptolunmasından ileri gelmektedir. Esasen buradaki "varır varamaz" cümlesi de daima "varır varamaz" diye söylenir.

Adres
Ankara caddesi, Cağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 14

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 9

Bu iki manzumenin tetkikinden Karaca-Oğlan'ın yüz yaşına kadar yaşadığı ve yüz yaşında öldüğü anlaşılmaktadır. Fakat bir adamın kendi öldüğü seneye işaret ederek şiir söyleyemeyeceğine göre bu iki manzumenin de başka bir şair veyahut aynı mesele etrafında birbirine nazire söyleyen iki şair tarafından Karaca-Oğlan ağzından söylenmiş olması ihtimali çok kuvvetlidir. Netekim halk edebiyatında, ölen bir adamın ağsından türküler yakmak âdedi vardır ve bir çok numunelerine de tesadüf edilmektedir. Bu itibarla Karaca-Oğlan gibi şöhreti büyük bir sazşairinin ölümü halk edebiyatında akisler yapmış ve bu cins şiirlerin söylenmesini mucip olmuş olabilir. Vakia yukarıya naklettiğimiz şiirler lisan ve zevk itibarıyla Karaca-Oğlan'ı andırmakta ise de bu gibi şeylerin taklit edilebileceğini düşünmek kâfidir.

Bunlardan başka yine onun yüz yaşına kadar yaşadığını, eğer hakikaten kendisinin ise, dağlara söylediği bir manzumesinin şu son kıt'ası olan:

Karacoğlan der ki çöktüm oturdum
Yaşım onbeş idi yüze yetirdim
Kulağı küpeli bir yar yitirdim
Gümanım köşende kaldı dağlar

parçasında [14] da görmekteyiz. Bu vadide bir vesika daha verelim: Ahmet

Tevhit B. Türk Yurdu Mecmuası'nda yazdığı "Halk Şiirlerinden" unvanlı makalesinde Karaca-Oğlan'a ait bazı parçalar neşretti. O manzumelerden birisinin son kıt'ası olan şu:

Karacoğlan yüz yaşında
Kusur komamış işinde
Mezarımın baş taşında
Döner baykuş öter bir gün

kıt'asında [15] da Karaca-Oğlan yüz yaşında görünmektedir. Bu sonuncu kafanın son iki mısraı Köprülüzade Mehmet Fuat B. in, Karaca-Oğlan'ın hayat hududunu gösteren tarihleri ihtiva etmesi itibarıyla istinat ettiği kıt'anın son iki mısraıyla bazı müşabehet noktaları arz etmektedir.

Acaba Karaca-Oğlan hakikaten yüz yaşına kadar yaşamış mıdır? Bu hususta kat'i olarak birşey söylemek şimdilik istical olur. Belki ileride onun hayatına dair keşfedilecek yeni vesikalar sayesinde bu hususta tenevvür etmek kabil olabilecektir. Lâkin her ne olursa olsun hu zikrettiğimiz vesikalar muhakkak onun yüz yaşına kadar yaşadığına birer delil olmasa bile uzun bir zaman yaşadığına dair delil olarak da kabul olunamaz mı ? Biz bu noktayı sadece burada işaret etmekle iktifa ediyoruz.

Çavuşoğlu Zeki

Bin Yıl Önce Yaşamış Bir Türk Hekimi

Hicrî 276 (milâdî 890) tarihinde ölmüş olan İbn Quteybe adındaki meşhur âlim Tevîl-i Muxrelef ül-Hadîs [1] atlı eserinin 424'üncü sayfasında bize, Horasanda bir Türk hekimi gördüğünü haber veriyor. Bu zat diyor kî; Horasan'da Türk hekimlerinden bir kimse gördüm ki bu zat bunlarca pek

[14] S. Nüzhet, Karaca-Oğlan, sah. 86;4

[1] Bu eser Mert 1326 (m. 1908)da Mısırdaki basılmıştır.

[15] Türk Yurdu, 1341,

cilt II, sayı: 9 sah. 247. Bu manzume S. Nüzhet B.in Karaca-Oğlan külliyyatında (sah. 129) hayli farklı olarak mevcuttur. Hatta orada son kıt'a:

Karacoğlan der naşıma
Çok işler geldi başıma
Mezarımın baş taşına
Baykuş konar öter bir gün

pekinde mazbuttur.

Adres
Ankara caddesi, Çağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memleketter için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 14

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 10

ziyade tazim ve tebcil ediliyordu. Bunun yegâne tedavisi "dağlamak"tı. Bu zat ile benim aramda tercümanlık eden kimse bu zatın "hümma", "bersam", "istiska", "verem", "felç" vesaire gibi pek mühim hastalıkları yalnız dağlamakla iyi etmekte olduğunu haber verdi. Bu zat dağlayacağı hastayı, önce bezlerle sıkıca bağlar ve hastalık olan noktayı dağlar ve talazlardı. Sih-

hatte olan kimseleri dahi hastalığa tutulmamaları için dağlardı. Bundan başka istediği vakitte yağmur yağdırmak, bulut ve rüzgâr peyda etmek gibi iddiaları da vardı. Bunun bu iddialarını ve daha birçok yalanlarını tasdik edenler vardı. Biz bunun iddia etmekte olduğu bazı şeyleri tecrübe ettik. Kendisi bu iddialarından bize ne küçük ve ne büyük bir şey gösteremedi [*]

Kelâm Tarihi Müderrisi
Şerefeddin

Melâmîlik - Hamzavîlik ve Bâtînîlikte Mütakabil Tedahüller

- II -

Hamzavîlerin "şîî bâtinî" temayüllerini onlar tarafından yazılan klâsik kitaplardan ziyade [1] Hamzavi şairlerinin şiir ve mektuplarından öğrenebiliriz. Bu hususta en ziyade coşkun melâmî şairi "Ahmed-i Sârban"ı anlatırken, onun Şîî akidelerine temayüllerini kâfi derecede göstermiş ve eserleriyle teyit etmiştik [2]. Burada bu bahsi tekrar etmeyeceğiz. Yalnız Bayramî Melâmîliğinin bâtinî zümreleriyle tedahülünü is-pat için yine Ahmed-i Sârban'ın (Dukakin zade Ahmed Bey) şiirlerinden istidlallerde bulunacağız. Çünkü bu çak samimî ve hassas şair, hemen her şiirinde meslek ve meşrebini olduğu gibi izhar etmiş ve bu münase-

betle Melânîlerin duygu ve akidelerine de samimi bir tercüman olmuştur. Tımar ve ziametinden feragat le fakrı ihtiyar eden Dukakin zade Abmed Bey

Fena toprağını bîster edinüb
Melâmet sengint sen eyle bâlîn

Heman genci qanâ'atde feragat eyle gel ey dil
Ki faqrin tâcı a'lâdır bu gün şehir külahından
Huzûr-i qalb ile Ahmed sana bin kerre yeğrekdir.
Qedâ-yi kûy-i yâr olmaq cihanın pâdişâhından

و رأيت بخراسان رجلاً من اهلنا الترك [*]
معظماً عندهم يتعالج بالكي والخبز وتروم ذلك عنه
مترجمه انه يشفي بالكي من الحمى والبرصم والصفار
والسل والقالج وغير ذلك من الادوا العظام وانه
يعود الى العليل قبضه بالدمع شداً شديداً حتى يسطر
الفة الى موضع من الجسد ثم يضع الكوى على ذلك
الموضع فيلذته به وانه ايضا يكوى الصحيح اثلا يسلم
فتقول صحته وكان مع هذا يدمى اشياء من استتران
المطر والشمس السحاب في غير وقته والبارة الرخ مع
الكاذب ككثيره وجماعت ظاهره بينة واصحاب يؤمنون
بذلك ويشهدون له على سرقة ما يثول وقدامتاه في
عنى ما ادمى ثم يرجع منه الى قبل ولا كثير.

[1] Haqiqî Bey'in "İrşâdnâme"si (Bu kitap için "Melâmîlik ve Melâmîler"e bakınız, s; 214-215), Lalî zade Abdülbâqî'nin "Sergü-zeşt-i Melâmîyye"si, Müsteqîm zade Saded-dîn'in "Risâle-i Melâmîyye-i Şattâriyye"si, Hüseyin-i Lâ-Mekânî, Oğlan Şeyh İbrahim ve Sun'ullah Gaybî'nin dîvan ve risaleleri (bunlar içinde "Melâmîlik ve Melâmîler" in ikinci kısmının bibliyografyasına bakınız; s: 216—229). [2] Melâmîlik ve Melâmîler, s. 59-65; mezkûr kitapta Oğlan Şeyh İbrahim'in tercümei hâlinde "İbrahim Efendi'de Şîîliğe temayel" (98-100) ve "Melâmîlikte Şîîliğe temayül" (197-109)

Adres
Ankara caddesi, Cağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 14

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 11

Sen cümle cihan saltanatın terk edüb Ahmed
Yarın ser-i kuyunda yürü xâk nesin ol

Bir abâ-yî köhne ü fragın külâhı bes bana
Fârig ül-bâlem libâs ü efser-i şahaneden

diyerek, bütün dünya saltanatına ehemmiyet vermediğini
söylediği hâlde

Her perinin suretin sinemde tasvir eyledim
Der gören dil xânesini şimdi bir büt-xânedir
Ben gulâmım cân ile ul rind-i sâhid-bâza kim
Dâg-i aşkı sinede pinhân eder merdânedir.

Ahmedi ayb etmenüz mahbub u meyden geçmese
Her işin sonun anar, zahir nedâmetden qacar

Görse bîr mahbûb qalmaz ixtiyârı zerrece
Yâ ilâhî kimse Ahmed gibi mecbur olmasun

beyitleriyle zaafını bildiriyor. O da hemen her sofi gibi

Cehd edüb Ahmed cihanda bir nigâra âşık ol
Kim haqîqî aşqa iltir âşığı aşq i mecaz

beyitiyle mecazî aşkın hakikata erişmek için bir yol olduğuna
kabul ediyor. Bununla beraber Ahmed Bey,

Demâdem aşkın karı haqîqî aşq-bâzîdir
Sen anı sanma kim zâhid mecazî aşq-bâzîdir

diyerek aşkın her türlü şaibeden âri ve hakikî olmasını ve
ancak bu ilâhî aşka aşk denebileceğini de kayıt ve tasrih
etmektedir.

Ehl-i aşkın her zaman didârdır eğlencesi
Zahidin xalvet bucağında uyur rüyası var

Yürü ta'n eyleme zâhid riyâyıyla namazın qo
Derûnî âşkın âhi namazıdır niyazıdır

Şeyxim diyenin tâc ü qabâsına inanma
Aç xırqasını baq beli zünnâr dolupdur

Riyâyı terk edüb zâhid işit teşbihini çengin
Bükülüb qâmeti dâim nidâ-yi yâ vurûd eyler

Haqîqat raze ü hacc ü namazın ma'nisin onlar
Ne can kim niyyet-î xâlisle aşqa ibtidâ eyler

Kim ki delq ile muraqqa'dan umar zevq-i nuzûr
Düşdi gam kişverine görmedi birlahza sürür

Xırqa ü tâc ile sûfi bize gel satma rîyâ
Edemezsin bu tarîq ile sırat üzre ubûr

beyitleriyle hem müteşerrilerin zühdüne ve tâatine, hem
mutasavvıfların âyin ve erkânına hırka ve tacına zerre kadar
ehemmiyet vermediğini ve matlubun, bunlardan feragatle
elde edileceğini söyleyerek tam bir melâmî olduğunu
gizlemeye hiç de lüzum görmeyip serahatle anlatıyor.
Sârbân Ahmed'in meşrebini ve bu suretle melâmet
erbabının ahvalini bir melâmî mümessilinin lisanından
duyup daha iyi anlamak için tam bir gazelini yazıyoruz:

Aşık-ı şurideler âlemde şâhid-bâz olur
Gördüğü kebk-i xiramı sayd eder şehbâz olur
Hey meded sâqi cihanda âşkın eğlencesi
Sâde-rû mahbûd ile câm-i serab ü sâz olur
Âşık dilşâd edüb her dem gıdâ-yi ruh olan
Dostlar, dilkeş nevalarla bulend-âvâz olur
Gülşen-i hüsnünde nâlem gûş edüb ol gonceleb
Gül gibi güldi dedi âh etme keşf-i râz olur
Gördüğün mahbûba Ahmed aldanub dil verme kim
Dilrübâlar içre lâbûd pâk-dâmen az olur

Vird-i lisân edinmişim ismini ey perî-sıfat
Vechini ansızın görüb celle celâlühü derim
Qıble yüzünde qaşını kim görüb etmedi sücûd
Men anı goricek heman işte adû adû derim

Emr-i haqdan dönmiyüb cümle melâ'ik eđdi baş
Secde etmez âdeme şeytân olan amâyı gör

diyecek derecede âşık ve müfrit bîr vahdet-i vücudçu olan ve
her hâlde "Evhaded-dîn-i Kirmân" gibi "şühûd-i haqîqata
mezâhir-i sûrî ile tevessül" [1] ettiği muhakkak bulunan
Ahmed-i Sârbân'ın bilhassa şu gazeli dikkate şayandır:

Tekyegâh-i dile geldikçe xayâli dedecik
Aşq olsun dedi gör üşbu cemâli dedecik
Âsitânında sücûd ile niyazın ederim
Ben velayet eserin sende duyalı dedecik
Kirpiğim xâr çekub oldı gül-efsân yaşım
Rûz ü şeb âh ederim şeyhim olalı dedecik
Beng-i esrar ile hayran olub tanmayalım
Değişüb hâle bu gün qil ne qâli dedecik
Bergüzârım tapuna diide nîyâz elde piyaz
Qalma eksiklüğüne himmet-î âlî dedecik
Çün çırağ oldı gözüm yüreğimün yağı yanar
Canı qurban veririm yoluna Balı dedecik
Kerbelâ-yi gam-i aşkında bu dil teşnesine

Adres
Ankara caddesi, Cağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 14

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 12

Şâh Hüseyin aşqına ver câm-i zülâli dedecik
Tig-i gam çekdi yürüş âteşi aşqın qodr dâğ
Yanmadıq bir yerimiz qalması xâlf dedecik
Küşe-î faqra düşüb ehl-i qana'at olana
Giydirir aşqın eğnine şah dedecik
Esed ullâh Alî haqqı bu gün şahım inan
Yoluna terk ederim mülk ile mâl dedecik
Serfûrû etse raqîbin bu tarîqatda nola
Münkire müşkil olur himmet-i âli dedecik
Ehl-i tevhîd olan Ahmed gibi buğz eyliyemez
Çâr yârı severol anla mevâlî dedecik.

Manzumede "Rûz ü şeb âh ederim şeyxim olalı dedecik"
mısraına aldanıp, muhatap olan Dedeciğin, Ahmed-i
Sârbân'ın şeyhi olduğuna hükmetmek hata olur. Evvelâ, bu
manzume hezel-âmiz bir manzumedir. Hiç bir mürit, hele
Ahmed-i Sârbân gibi meslekine irfânen ve ikenen inanmış
bir mürit, şeyhine böyle hitap edemez. Son beyitte de
mühim bir tariz var. Anlaşıyor ki "dedecik" mevâlî (şî'a)
itikadın dadır ve üç halifeyi sevmiyor. Ahmed Bey de tevhid
ehli olanın kimseye buğz edemeyeceğini, her zuhurun
hakkın zuhuru olduğunu söylüyor.

Bu beyit, bizim "Melâmiler"deki noktai nazarımızı teyit
ettiğinden ayrıca ehemmiyete şayandır [1].

Dedeciğin Alevî olduğuna dair bu son beyitle beraber
yedinci beyitte de serahat vardır. Bayramı, Melâmiliğinde
esas muhabbet olduğundan ve bu meslekte fena ve zillet
öteki tarikâtlerin tevazu ve fakr perdesi altında gizlenen
tefahürüyle kıyas edilemeyecek derecede bâriz
bulduğundan; bazen mürşitle mürit arasındaki
muhabbetin tezahürü; hangisinin mürit, hangisinin mürşit
olduğunu farketmeyecek derecede şiddetli olabilir.

Yunus da bu neş'e ile irşat etmek istediği talibe:
Yoldaş olalum ikimüz gel Allah'a gidelüm gel
Haldaş olalum ikimüz gel Allah'a gidelüm gel
Kılağuz ol gel sen bana dönölüm ol dostdan yana
Kayğımağıl önden sona gel Allah'a gidelüm gel

diyor. Yine aynı neş'e ile Mevlânâ Celâled-

[1] Melâmîlik ve Melâmîler Sârbân Ahmed de Şiiliğe
temayül (s. 59—66, bilhassa 65)

dîn-i Rûmî, Çelebi Hüsâmeddin'e mahlalı gazelini yazmış ve
mesnevinin her parçasının Çelebi Hüsâmeddin'e itlâs ve
iradesini hâki beyitlerle muvaşşah olması, keza Selâhaddîn-i
Zerkûb-i Qonavî ye de bu suretle fevkalâde muhip ve âşik
bulunması; Selâhaddîn ile Çelebi Hüsâmeddin'in mürididir,
zehabını hasil etmiştir [2].

Halbuki gerek Selâhaddîn, gerek Hüsâmed-dîn; Mevlânâ'nın
müshâp ve müridi idiler. Hülâsa; Ahmed-i Sârbân bu gazeli,
müritlerinden birisine yazmıştır.

Çün çırağ oldı gözüm yüreğimün yağı yanar
Canı qurban veririm yoluna Balı Dedecik.

beytinde bu zatın "Balı" adında birisi olduğunu öğreniyoruz.
Hükmümüz, bu kadcılık bir işarete ibtina etmiyor.
Aşağıdaki gazel de bu sevgili müridin "Hasan Balı" adında
birisi olduğunu anlatıyor.

Hicr ile yârab nolur hâlim Hasan Balım benim
Hey helak oldum meded zâlim Hasan Balım benim
Men müferrih leblerinden şöyle hayran olmuşam
Tâqatım yoq arz edem hâlim Hasan Balım benim
Mushaf-i hüsnünde zülfün hâl-i devlet dâldir
Her qaçan açsam gelür falım Hasan Balım benim
Âleme sultân olam dersen bu ben dervişini
İtlerin culunden et şalim Hasan Balım benim
Can verirse yoluna Ahmed şehâ mazur tut
Dînim imânım benim malim Hasan Balım benim

başka bir gazelinde de;

Şî'r orurken qâmet-i dilber nevedan ırğınur
Ol nihâl-i serve-benzer kim sebadan ırğınur
Buselik arz eylese hüsn-i Hasan'da şâh-i hüsn
Zümre-i uşşâq ney gibi nevedan ırğınur

diyerek yine mahbûbunun adını zikrediyor.

Ahmed-i Sârbân'a bu kadar müessir olan bu "Hasan Balı"nın
ilk gazeline nazaran Abdallardan veya Kalenderilerden
olduğu muhakkaktır. Esasen "dede"

[2] Devletşah Tezkiresi, s. 195, İbrahim Necmi Bey de
"Tarih-i edebiyat dersleri" adındaki kitabında aynı fahiş
hataya düşüp Hüsâmeddin'i Mevşânâ'nın mürşidi olarak
göstermiştir. Cilt I. s. 19-20.

Adres
Ankara caddesi, Çağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 14

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 13

tabirini de o zamanlar, bâtinî zümrelerin hepsi kullanıyor. Bu tabir, o zamanlar. baba tabirinin müradıdır. Eski Bektaşî erkan nâmelerinde umumiyetle baba tabiri yerine "dede" tabiri vardır. Elan Alevîler şeyhlerine "dede" dedikleri gibi, Bektaşîler da Hacı Bektaşî Tekkesi postneşînme "dede baba derler.

"Şaqâyîq" zeylinde Ahmed-i Sârbân'ın halifesi Vizeli Alâaddin'den müstahlef Gazanfer'e "Gazanfer Dede" dendiği, gibi (S. 87) Aksaraylı Pir Ali ve Emir Osmân-i Hâşimî hulefâsından Paşmakçı Aliye de "Pir Ali Dede" ve "Paşmakçı Ali Dede" deniyor (s. 65).

Hasan Balı'nın Ahmed-i Sârbân ile bu derece hususiyeti malûm olduktan sonra bu zatın melâmîlerce bilinmemesi muhal gibi-dir. Sarı Abdullah "Cevhere-t ül-bidâye dürrütün nihaye" de Ahmed-i Sârbân'dan müs-tefiz olanlardan bahsederken 970'te Vize'de ölen Vizeli Alâaddîn [1]in halifesi Gazanfer Dede'den [2] (974) müstahlef Emir Osmân-i Hâşimî ile Vizeli "Balı" adında bir zatı zikrediyor ve bunların da halifeleri bu-lunduğunu haber verip "hâlet-i sebâda bunların daxi ru'yet-i vech-i münevverleriyle çeşm küşâde olmuş idin. Emir Efendi vasat ül-xâme, sabîh ül-vech, melîh ül-qıyâfe bir azîz-i zü l-kerâme idi. Balı Efendi bâlâqad, kendüm gûn bir pîr-i rehnümün idiler" diyor. 992'de doğan Sarı Abdullah'ın çocukluğunda gördüğü bu zat, gençliğinde mutlaka

[1] Vizeli Alâaddin mühim bir halk şairidir. "Kâygusuz" mahlesiyle ilâhileri vardır. Bu zatın ilâhî ve nefesleri nasılsa Ahmed-i Sârbân'a atfedilmiştir. Sarı Abdullah'tan itibaren La'lî ve Müsteqîm zadeler de bu kanaattedirler. Bert Kaygusuzun Ahmed-i Sârbân halîfelerinden bir zat olduğunu Melâmîlik ve Melâmîler'in üçüncü kısmına yaptığını ilâvede ispat ve izah etmiş, fakat kim olduğu hakkında sarîh malûmata malik olmadığını arzetmişim (s. 349-351). Sonradan Kaygusuz'un Vizeli Alaaddîn olduğu hakkında bazı vesikalar buldum. Bunları topladığım şiirleriyle bastıracağım.

[2] Alâaddîn ve Gazanfer için bakınız: Melâmîlik ve Melâmîler, s. 67—68.

Ahmed Sârbân'a da mülâki olmuştur. İsmının hassatan zikredilmesi, ehemmiyetini gösterdiğinden "Hasan Balı"nın bu Balı E-fendi olduğunu zannediyorum. Bununla beraber, melâmîlerce Ahmed-i Sârbân'dan sonra kutbiyyet makamına geçtiğine itikat edilen Hüsâmeddîn-i Ankaravî'nin câneshîni "Hamza Balı" da olabilir. Çünkü Hamza Balı'ya evvelce asıl adıyla "Balı Ağa" derlermiş. Meşrebine ve nihayet şehit olacağına işaret olmak üzere "Hamza" adı, Hüsâmeddîn tarafından verilmiş [1]. Esasen Hamza Balı'nın şehadetiyle Ahmed Sârbân'ın ölü-mü arasında 17 yıl vardır. Fakat bence birinci ihtimal daha kuvvetlidir.

Ahmed-i Sârbân'ın Abdallara ve Kalenderîlere karşı hüsnü nazarını gösteren şu beyitler de dikkate değer:

Tekyegâh-i aşq içinde pire xizmet etmeyen
Sûretâ Abdal ise esrin bilmez qandedir

Biz şarâb-i aşq ile mestâne aşq abdâliyuz
İçemezsin zâhidâ anı yürüş-i aba baq

Cür'adânı getir abdal yine hayran olalım
Mülk-i esrara erüb âleme sultân olalım

Ahmed Bey, Yûsuf-i sîne çâk'in kardeşi "derviş-meşreb ve caferi-mezheb" [2] meşhur "Hayreti Baba" (941)'nin bir gazelini de tahmis etmiştir [3].

[1] Sergüzeşt-i melamiyye, s. 35—36.

[2] Lâtîfî tezkiresi, s. 141-142.

[3] Hayreti için "Osmanlı Müellifleri" de Yûsuf-ı Sîne Çâkin tercümei hâline de bakınız (cilt, 1; s. 80). Ahmed Sârbân kendisinden önceki şairlerin hemen hepsini tetkik etmiş bir zattır. Alişir Nevayînin:

Nice ey ârâm-ı cân hicringde bir ârâmlığ
Dostlığ kel kör ki hadden keçti düşmen kâmlığ

matlı gazelini tahmis, etmiş ve Çağatayca iki de gazel, yazmıştır. Nesimî'ye nazireleri ve aynı tarzda otuzdan çok tuyuğu vardır. Bilhassa Mevlânâ'yı çok okumuştur.

Ayrılan şîrîn lebinden dilberâ
Ney gibi her dem şikâyet eylesün

gibi Mevlânâ'nın mazmunlarını kullanmış ve hatta bir gazelinde aynen tercüme de yapmıştır. Mevlânâ'nın ve onun beyitlerini aynen yazıyorum

Adres
Ankara caddesi, Çağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 14

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 14

Yine bir gazelindeki;

Suretindir mushaf-ı haqdan nişan
Sûre-i nûr-i dūxâni sendedir
.....
Suretin levhindedir esmâ-i küll
Âyet-i seb' ül-mesânî sendedir
Berr ü bahrin serteser sultânısın
Cümle eşyanın zebânî sendedir

beyitleriyle diğeri bir gazelindeki

Muhit oldığı gibi haq cihâna
Senün cismüne cân olan sözündür

beytinde serahatle olmasa bile, bir hurûfîlik temayülü
görünüyor. Filvaki bütün sofilerde "söz" mukaddestir. Fakat
"suretin lev-hindedir esmâ-i küll Ayet-i seb' ül-mesânî
sendedir" beyti hurûfîlerin "hutût-ı ümmiyye"sini ve "seb'ül-
mesânî" tevillerini çok hatırlatıyor. Bütün bunlardan başka

Olmasam çâr-darb sâf tıraş
Her qıl olurdu cismime xancer
Küşe-i Külxana düşüb Ahmed
Bulımaz kim düşe ne xâkister

beyitleriyle kendisinin bazen çâr-darb olduğunu bildirdiği
gibi "İsmail-i Ma'şuqî"ye yazdığı mersiyede de

Şol kimsene kim ilm-i xarâbata erişdi
Bu ilm ü hüner cümle ana bâd-i hevesdir
Ger kevkebe-i şahı haqîqatda göreydin
Bu kös-i selâtîne diyeydin ki ceresdir
Ger tâyir-i gaybî sana bir saye solaydı
Sîmürg ile anqâya diyeydin ki mekesdir.

"Melâmîlik ve Melâmiler"e de bakınız. s. 58.

Tekyegâh-ı aşq içinde pa bürehne çâr-darb
Sırr-ı haqda ser tıraş, ü vâlih ü havran dede

[1] diyor. Ahmed Sârbân'ın şiirleri arasında bir de dikkate
değer Kepenek meselesi var.

Olalı eğnimize xil'at-i merdân kepenek
Mülk-i esrara bizi eyledi sultân kepenek

matbaı ile başlayan ve 12 beyit olan bu gazelde kepenegi
"müminin gülşeni, münkirin tane taşına kalkan saye-i
yezdân, terk-i tecrid olanın cennet-i me'vâsı, sâhib-i irfan
olanların libâsı" vasıflarıyla methediyor Nesîmide de beş
beyitlik bir farisî gazel vardır (1260'ta İstanbul'da basılan
divan, s. 28). Nesîmî burada "fazl-i ilâhdan kepenek-püş"
olduğunu söyler.

Bektaşılarca Balı (Balım) Sultan'ın müridi olduğu söylenen
"Kazak Abdal da Balı Sultan'ı methederken

Arslan gibi apıl apıl yürüyen
Kendi özin hak sırrına bürüyen
Kepeneğin yanı sıra sürüyen
Mürsel Dede oğlu Sultan Balı'dır

diyor [2]. Otman Baba Velâyetnâmesinde de Babanın
Tırnuva'da bir gün Deli Umura başını, sakalını, bıyık ve
kaşlarını tıraş ettirip çâr-darb olduğunu ve Abdalın sırtından
yeni Kepeneği alıp giydiğini okuyoruz [3].

(Bitmedi)

**Abdülbaki
Konya Lisesi edebiyat muallimi**

[1] Bu çok güzel ve samimi mersiyeyi "Melâmîlik ve
Melâmiler"e aynen aldık (s. 384). Yalnız samimiyet ve
şîriyeti bakımından değil, Bayrâmî Melâmilerinin hususiyet
ve meşreplerini göstermesi noktasından da çok kıymetlidir.

[2] Bu nefesin tamamı, Sadettin Nühzet Beyin "Bektaşî
Şairleri"nde bendeki mecmuadakininden az farklı olarak
mevcuttur (s. 200—201).

[3] Hasan Fehmi Beyin kıymetli makalesine bakınız (Türk
Yurdu, c. 5; sayı 27; s. 244.)

Adres
Ankara caddesi, Çağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
aiti aylığı 90 "
Yabancı memleketter için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 14

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 15

Eski Halk Şairlerimize Ait Bazı Parçalar ve Vesikalar

Toplayan: Muallim Atabeyli Naci

Atsız Mecmua'nın 11'inci sayısında, Profesör Dr. Koprülüzade Fuat Bey üstadımızın Genç Osman hakkındaki rivayetleri fespit eden kıymetli makalelerinden mülhem ola-rak Yalvaç'ta elime geçen eski bir cönkte gözüme ilişen bir iki parçayı taktim ediyorum. Genç Osman menkıbesinin Yalvaç sazçıları tarafından söylenen ve çalınan parçasını bir tarafa yazdığım hâlde nakillerim esnasında nerde bıraktığımı bilemiyorum. Bununla beraber Yalvaç ve civarında söylenen Genç Osman türküsünün oraya ait olanını elde etmek mümkündür. Şimdi taktim ettiğim eserler arasında "Kul Oğlu" (?)na, ait bir iki parça vardır. Bu Kul Oğlu kimdir? Antalya'da "Ahî"ler hakkında araştırmalar yaparken kavaf ustalarından biri "kul oğlu" tabiri için dedi ki: "eskiden sürüp gelen a-nanemize göre atadan dededen esnaf çocuğu, babasının tezgâhında sanat öğrenir ve çırak çıkarılması lâzım gelirse peştemal kuşanmak külfetinden muaftır. Çünkü böylelere "kul oğlu" denir. Esnaf zade olmayanlara "el oğlu = yol oğlu" (?) [1] derler ve onlar hususî merasimle peştemal kuşanır, çırak çıkarılır". İşte tesadüfen öğrendiğim bu tabirin Ahî türesinden yetişme esnaflarımız arasında ocak ve aile nispetim gösteren umumî bir manayı ifade ettiğini anlıyoruz. Kul Mustafa, Kul Oğlu, Kul Himmet, Kul İbat gibi halk şairlerinin Ahilere mensup olmadıkları ne malûm? Bu husus-taki tetkiki

[1] Bektaşilikte "bel oğlu, bel evlâdı" sürekten yani çebe ve sofiyândan olanlara; "yol oğlu, yol evlâdı" ise mücerret ikrarı veren sonladan girmelere denirdi.

erbabına bırakarak aşağıdaki destanları nakle başlıyorum:

Akâ muhasara ye muharebesine ait bîr destan

Yücedir kalesi burcu âlidir.
Anı bina eden Haydar Velidir
Gelir geçer kâfir Balkan selidir
Veremez Akayı der Cezar Paşa

Ederim sıdkılan devlete hizmet
Padişah hürmeti canıma minnet
Fransız görmedi böyle bir zahmet
Vermezem Akayı der Ahmed Paşa

Ehl-i islâm nusret bayrağın açdı
Yürüş ettim 'adular kaçdı
On sekiz bin kâfir kılıçtan geçdi
Vermezem Akây der Cezr Paşa

Kesildi kelleler döküldü kanlar
Çelenkler şokundu çok kahramanlar
Şehit rütbesini buldu nice yüz canlar
Vermezem Akayı der Ahmed Paşa

Altmış üç gün atdık topılan tüfek
Nemsede Moskof'da olmadı böyle cenk
Aka'nın düşmanı Fransız Frenk
Vermezem Akayı der Cezar Paşa

Fransız kâfirin daima hiledir kârı
Altmış üç gün saçdı akaya nârı
Gecenin bir vaktinde kâfir etdi firarı
Vermezem Akayı der Ahmed Paşa

Nice kahramanlar yüzün tutmuştur Allah'a
Cezar tutmuş yüzün ulu dergâha
Ne cevap etsünler vüzerâ şaha

Adres
Ankara caddesi, Çağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 14

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 16

Vermezem Akayı der Cezar Paşa

Zemâne kahramanı imiş böyle bir vezir
Bir eline balta bir eline şimşir
Medhinde âciz kaldı nice çok şair
Vermezem Akayı der Ahmed Paşa.

Bu destanın altında şunlar yazıtıdır:

Beyt-i Kuloğlu

Dest urub hançer ile bin kan eden karşımdadır
Gamzasıyla günde yüz bin kan eden karşımdadır
Aklımı basımdan aldı benî divâne eyledi
Derdimin dermanı hem derman eden karşımdadır

Canınım cananı amma hem ciğerim yağıdır
Her kaçan yüzime gülse serden aklım dağıdır
Yüz şems kamer ay yar göğsün cennet bağıdır
Gülünün bülbülünü handan eden karşımdadır

Bâdın aldırır görenler hûbların serdârına
Kişi kemlik sanur ise yine kendi canuna
Açmış cennetin kapusun tanışır Rıdvânına
Kendini meleklere sultan eden karşımdadır

Der Kuloğlu şunda vuslat bulabilsem yâr ile
Âlemi destine almış salınur hûblar ile
Gam değil söyleşebilsem ol yerîd ağyâr ile
Göz ucuyla bendesin seyrân eden karşımdadır.

Beyt ve güft-i Kul İbat

Bir gün olur serden duman ayrılır
Boyunca olur deyü gam yeme gönül
Vara vara her murada erilir
İntizar eyleme bu deme gönül

Yaradan kulunu komaz bununda
Bu mihnetin rahatı vardır sonunda
Dirliğin mihnet gösterirse önünde
Belki sultan olursun âleme gönül

İhtiyâç olursun hırkaya posta
Var bari hüdadan muradın iste
Sırrını bildirme düşmana dosta
Kendini melâmet eyleme gönül

Kul îbat eder bu sözüm hakdır
Yaradan bârinin keremi çokdur
Âcizin âcize imdadı yokdur
Can cana baş başa kim kime gönül

Toprak - Mazi

Gel arkadaş, gel seninle az dertleşelim;
Okuyarak hayat denen koca kitabı
Gönüldeki yaraları birazdeşelim.

Gömdüm kara topraklara melekten iyi,
Perilerden nazlı, güzel bir sevgiliyi.
Derin derin sızılıyor gönlümde yaram,
Bana artık her saadet olmuştur haram.

Beni sardı kefen gibi mâzinin tülü,
Yere batsın bu toprakla bu korkunç mâzi!
Orda çünkü sevgilimle sevgim gömülü...

Hey arkadaş! Sözüü bil, hem kendine gel,
Bahtiyarlıklara olmaz ölümler engel.
Bir sevgili kızı senden aldıysa toprak
Buna katlan, toprak için çünkü bu bir hak!
Hem yaratan, hem büyüten topraktır bizi,
Üzerinde işitiriz ilk ninnimizi;

Fışkırttığı serin sular bize can verir!
Ormanları gönlümüze heyecan verir.

Hey arkadaş! Sende insaf duygusu yok mu?
Sana her şey veren, seni büyüten toprak
Senden bir tek kız aldıysa acaba çok mu?

Doğup ölmek... Millet için bunlar bir hızdır.
Toprak bizim beşiğimiz, mezarımızdır.
Toprak bizim anamızdır... İnsan yasına
Kapılarak nasıl söver öz anasına?

Hakikât ne şu göklerin derinliğinde,
Ne suların şairane serinliğinde...
Aristo'nun mantığında zerresi yoktur,
Pisagor'da, Eflâtun'da nebzesi yoktur.
Mefkûreler âleminde olunca kıtlık
Kafaların içerisinde başlar çıfıtlık;
Bir budala "zulüm yeter" diye haykırır,

Adres
Ankara caddesi, Çağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 14

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 17

Bir it çıkar, "proleter" diye haykırır!
Bir hayvanda hâkim olur cinsî heyecan,
Froyd denen Yahudi'ye gider, verir can...
Kimi kördür... Kendisine büyük gelir pek
Lenin denen o maskara vatansız köpek...
O ne felsefenin, ne de dinin içinde,
O, toprağın asırlardan beri içinde...
Hakikâti bulmak için onu eşmeli,
Yükselmekten bir şey çıkmaz, derinleşmeli.
Göğre doğru yükselenler bir gün yorulur,
Derinleşen, hakikâti toprakta bulur.
Şu ne başı, ne de sonu olmayan toprak
Gömdüğümüz vücutlardan gıda olarak
Bize hayat, bize tarih, mâzi yaratır.
Mâzi köhne kitap değil şanlı bir satır...

Mâzi ırkın yarattığı coşkun bir seldir,
Mâzi bizim alınımızı göğre yükseltir,
Geçmişlerin gecesinden ışık alırız.

Bir düşünsen mazideki olan işleri
Hâdisatın büyüklüğü seni şaşırtır.
İstersen gel yâd edelim o geçmişleri...

Kaynar elbet damarında hâlis Türk kanın,
Damarında çünkü kanı var "Atillâ'nın,
Avrupa'nın her ırkından toplanan ordu
Onu Galya ovasında zorla durdurdu.

İradesi yenilmeden sinirle ete
Vatan için karısını bırakan "Mete",
Yasa için kardeşini öldüren "Çingiz",
Yer yüzünde bırakmadan küçücük bir iz
Geçip giden milyonlarca adsız kahraman,
Ki her biri bugün bize vermedir şan,
Bu erlerin cisimleri toprakta kaldı,
Ve adları tarihte bir şanlı yer aldı...
Hangisini hangisinden üstün tutmalı?
Her birisi bu toprağın, bu ırkın malı...
"Tonyukuk" un gizlenmiştir dehâ kanında,
Bismark onun at uşağı olmaz yanında...
"Alp Arslan"la "Kılıç Aslan" şanlı bir fasıl,
Avrupa'yı rezil eden "Yıldırım"... Nasıl?
Düşünsene ne biçim bir kahraman erdir
Ankara'da Yıldırım'ı eriten "Demir"...
Bu kadar mı? Bu saydığım ancak birkaçı
Katerin'le neler yaptı acep "Baltacı"?
Anafarta cephesinde kim durdu en son?

İlk dayağı kimden yedi kuduz Napolyon? Sevdiğin kız şu
toprağa eğer girdiyse,
Sen toprağı eskisinden fazla benimse.
Bil ki toprak ebediyen senin olmuştur...

Bu dünyada bizim bir genç kıızı sevmemiz
Filhakika gayet doğru, hem de çok temiz
Bir gayedir... Fakat bunun hududu dardır...
Sevgiliden sevgili bir mefkûre vardır.
Bir kız solar yahut senin tükenir aşkın;
İnsan kalmaz uzun zaman neşeli, taşkın...
Ya mefkûre? Ebediyet onunla birdir,
Kişioğlu müebbeden ona esirdir.

En mukaddes iki "var"a böyle söversen,
Toprak ejder, mazi kanlı bir gece dersin,
İleriye bakamazsın, gözün kamaşır.
İstikbali kucağında bu mazi taşır...
Arkasında olmasaydı şanlı bir mâzi
Bu milletten çıkar mıydı bir büyük Gâzi?
Kara toprak yine bizden gıda almasa
Kalır mıydı aramızda bir töre, yasa?
Mâzi bizim atamızdır, toprak anamız.
Biri bizi yetiştirir, biri verir hız.
Bu toprağa nasıl dersin kara bir ölü
Ki bağrında bütün şanlı ecdat gömülü.
Yabancılar bir gün yine akın ederse
Ve zaferi kendisine yakın ederse
Sevgilimi aldı diye bu kara toprak
Tarihin ün meydanından uzak kalarak
O toprağın uğruna sen can vermez misin?

Bu maziyle bu toprağa küfürden sakın,
Kendine gel, iradeni üstüne takın!
Savaşları, töreleri, yasalariyla,
Zaferleri, bozgunları, tasalariyla
Mâzi ırkın yarattığı bir şaheserdir...

Hey arkadaş! Sapıtmışsın, doğru yola gir;
Hakkı neyse ver mâziyle kara toprağın...
Onlar değil efsâneyle cansız bir yığın!

Bu ikisi ebediyen kutlanacaktır...
Ve bunları inkâr eden, bil ki, alçaktır...

Atsız

Düzeltilme: 13'üncü sayıda 8'inci sayfanın birinci sütununda, 20'nci satırdaki "Kül Kümbet" in doğrusu "Kök Kümbet" tir.

Adres
Ankara caddesi, Cağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memleketter için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 14

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 18

Yaşamak Sanatı

2- Vazife ve İşe Dair

Toplayan ve Yazan: Dr. Ahmet Tegin

İngiliz Doktorlarından biri, bin Tıp talebesi üzerinde yaptığı bir İstatistik müşahedesini zikrediyor:

Bu talebeden iki yüzü hekimlik mesleğini terketmiş bunların da bir kısmı mirasa konmuş ve bir kısım erkenden ölmüşler.

Altı yüzü şerefli bir muvaffakiyete nail olmuş. Bunların içinde muvaffakiyetlerini kemale erdirenler de vardır-

Vazife ve mesleğiniz sizin için bir aşk olmadığı müddetçe o yolda tam bir muvaffakiyete ermeniz mümkün delildir.

Şarlatanlık ve geçici muvaffakiyetlerinize herkesle beraber kendinizide aldatmış olursunuz ve hayatınızın sonunda cezasını acı çeken kumarbazdan farkınız kalmaz lüzumsuz işler ve meşgaleler daima pahalıya mal olur.

Gözlerinin Karanlığında

Sel olur varlığım, yoluna akar;
Gönlümü eritir, canımı yakar;
Yıldırımlar düşer, şimşekler çakar
Elâ gözlerinin karanlığında...

Ellerim kül olur saçını, örsem,
Yanarım yüzümü yüzüne sürsem
Etrafım nurlanır kendimi görsem
Elâ gözlerinin karanlığında...

Göz göze gidince ben, adım adım,
Gözünde ebedi hayat aradım
Evvelce fâniyken Hızır oldu adım
Elâ gözlerinin karanlığında...

Hikmet Tuğrul

Elli altısı hiç muvaffak olamamış. On beşi imtihanlarını bitirememiş. Onu hayatta itidalsiz sefahatler yüzünden kaybetmiş. Yirmi beşi de kendi arzuları ile doktorlukta vazgeçmişler.

Bu İstatistik gösteriyor ki;

İmtihanları vermek ve mektebi bitirmek hayatı kazanmak demek değildir. Hele hayatta muvaffak olabilmek için ancak mektepten sonra, daha devamlı cehitli ve muntazam mesaiye ihtiyaç vardır.

Her hangi bir meslek seçtiğiniz zaman, o mesleği aşk ile yapıp yapmayacağımızdan emin olmalısınız. Filhakika hayatta yapabileceği en iyi işi seçebilmiş insanlar pek enderdir. Bunun içindir ki tam bir kemal ile muvaffakolanlar da enderdir.

Pek haklı olarak Frankle'nin dediği gibi, "Bir sefahetin masrafı ile iki çocuk yetiştirebilir."

Bu ecnebinin sözü memleketimi için daha çok kıymetlidir. Kolay ve büyük kârlar temin edenler fena örneklerdir. Bunlar insani ekseriya bedbinliğe sevk eder. Az fakat devamlı bir saadet için çalışınız. Daha çok mes'ut olacak ve daha çok zevk duyacaksınız. Bir serveti sevk ve idare edebilmek için çok akıllı ve çok bilgili olmak lâzımdır. Şüphesiz servetten önce bunlara malik olmak, icap eder ki, herhangi bir servete malik olduğunuz zaman onu bir Rü'ya kadar çabuk kaçırmayasınız.

Bize iki kere ikinin dört ettiğini, öğretirler. Fakat iki kere ikiyi yirmi iki yapacak kadar kurnaz insanlar bulunduğunu unutmayınız.

Adres
Ankara caddesi, Cağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 14

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 19

Sabretmesini ve zaruretlere göğüs germesini öğreniniz.

Ksenofon'un anlattığına göre; bîr gün İran şahı cins bir ata tesadüf eder bunu iyi beslemek neye mütevakkıftır diye ön binicilere sorar.

Onlar da bakan adamın bilgisi ve gözü lâzımdır derler. Hakikaten, ancak bilen görür ve gören bilir.

Herhangi bir iş için ameli tecrübe ve itiyatlar kespemek çok güzel ve mühimdir. Mümtaz insanlardan biri, seciye ve meziyetleri ile tanınmış insanların niçin muvaffak olmadıklarını tetkik etmiş. Umumiyetle iş ve hareketlerinde, ağır, intizamsız olduklarını, başkalarının iyi niyetli mesaisine iş-

tirak etmediklerini, inatçı veya ameli bir ruh taşımadıklarını görmüştür.

Küçük büyük, her işte intizam ve usul lâzımdır. Her şeyi yerinde ve zamanında yapmalıdır. İşlerinizi muntazam bîr programla görürseniz bu sizi fazla zaman kaybetmekten kurtaracaktır.

Ksenofon. intizamsızlığı şöyle tasvir eder: "Bir çiftçinin buğday, yulaf ve ilh...yi karma karışık ettiğini tasavvur ediniz. Sonra bunlardan herhangi biri lâzım olduğu zaman ayırmak ve toplamak için ne kadar zahmet çekecek ve ne kadar vakit geçirecektir."

Din akidelerinin telkinine göre de Allah, ancak çok çalışan ve hiç bir şeyi ihmal etmeyen insanlara yardım eder.

Karaca-Oğlan'a Ait Basılmamış Şiirler

Toplayan: Niyazi Tevfik

1

Elâ gözlerini sevdiğim dilber
Ben güzel görmedim senden ziyade
Bilmem huri misin gökten mi indin
Bugün güzelliğin dünden ziyade

Merhametin çoktur beni karıma [1]
Beni görüp mah yüzünü bürüme
Çıkıp eller ile gezüp yürüme
Seni seven yoktur benden ziyade

Doğar aylar gibi doğar görünür
Kırmızılar giyüp çıkar salunur
Ahettikçe karabağrım delinür
Sayılmaz benlerin binden ziyade

Karacoğlan eder bu sözüm çoktur
Alemi seyrettim emsalin yoktur
Sineme vurduğın termanla [2] oktur
Dahi cevri var mı bundan ziyade

[1] Karıma ayıplanma (?).

[2] Terman = okun sivri ucu.

2

Şu yalan dünyada bir güzel gürdüm
Eğlenüp yanında kalasım geldi
Taramış zülfünü dökmüş yüzüne
Yüzüne yüzüm süresini geldi

Sevdiğim küçüksün etme bu nazı
Yüreğime koydun ateşi közü
Başına sokmuşsun gülü nerkizi
Sunup bir dalını alasım geldi

Eladır gözlerin karadır kaşın
Aradım cihanı bulunmaz eşin
Yaylanın karından ak olan düşün
Üstünde gerdanın emesin geldi

Karacaoğlan bunu böyle söyledi
İnip aşkın deryasını boyladı.
Nazlı yar da figan etti ağladı
Yıkılıp üstüne ölesim geldi

Adres
Ankara caddesi, Cağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 14

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 20

3

Irak yollardan arzu ettim de geldim
Geldim ki yüzünün nuru kalmamış
Evvel kaşın ile işmar eylerken
Şimdi söylemeye dilin kalmamış

Böylolduğun[3] bilsem ben de gelmezdim
El uzadup gonca gülün dermezdim
Gayet güzel deyü öpüp sevmezdim
Meğer el değmedik yerin kalmamış

Neler edermiş adam adama
Serimi koydumdu gelen kazana
Dost düşman kalmamış dolmuş odana
Bana oturacak yerin kalmamış

Karacoğlan der ki güzel vefasız
Bir yavru sarmadım dertsiz cefasız
Evvel vadeder de dinsiz imansız
Şimdi ol ahinde gelin kalmamış

4

Bugün rakipten bir söz işittim
Eğer gerçek ise büktü belimi
Dediler ki nazlı yâri almışlar
Kadir mevlâm kısmet etsin ölümü

Şahan dedikleri bir civan kuştur
Güzeli gösteren göz ile kaştır
Aman mevlâm beni yâre kavuşturun
Yakın eyle uzaktaki yolunu

Kırkların elinden bir dolu içtim
Bahar seli gibi kaynayup coştum
Sanmışlar ki ben yarimden vazgeçtim
Almayınca ciğerciğim elimi

Karacoğlan yarsız bade içemem
Her olur olmaza sırım açamam
Muhanetin köprüsünden geçemem
Coşkun suya uğradırım yolunu

[3] Böyle olduğunu.

5

Bad-i saba selâm eyle o yâre
Pek göresim geldi ellerimizi
Gönül arzu çeker amma ne çare
Nideyim tutan var yollarımızı

Acem şahı bize name gönderdi
Gam leşkerin üstümüze gönderdi
Zalim felek bizi yaktı yandırdı
Savurdu havaya küllerimizi

Yüküm gamdır gam alırım satarım
Pervaneler gibi yanar tüterim
Kıyamette yakasını tutarım
Vermesin hoyrata güllerimizi

Karacoğlan der bir gümanım yoktur
Gayrı rakiplere amanım yoktur
Sılaya varmaya dermanım yoktur
Nazlım beklemesin yollarımızı

6

Bir yavru sevdim gülde gölekte[4]
Altın küpe şan veriyor kulakta
Peride huride gökte melekte
Acep sevdiğimin eşi var m'ola

Bir yavru severim sahra çimende
Mehdi çıkar derler âhir zamanda
Hindistan'da Çin'de Maçın Yemen'de
Acep sevdiğimin eşi var m'ola

Karacoğlan der ki derde derede
Yandı ciğer kebab oldu orada
Ol güneşin doğup battığı yerde
Acep sevdiğimin eşi var m'ola

[4] Gölek = Küçük göl, gölcü

Adres
Ankara caddesi, Çağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 14

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 21

Yazmalar Arasında Edebî Parçalar

Muhterem üstad Köprülüzade M. Fuat Bey'e

Bundan dört beş ay evvel "Samsun Gazi Kütüphanesi"ne Vezirköprü'den beş yüz cilt kadar yazma kitap nakledildi mesdud bir Nakşibendî zaviyesine ait olduğu üzerlerindeki mühürlerden anlaşılın bu yazmalar ekseriyetle kelâm, Fıkıh, hadis, Tefsire ve kısmen de Kıraat, Lugat, hey'et, Münşiat, Tarih, Menakip ve Teracümü ahvale müteallik kitaplardır. Bunlar arasında "Garibname"nin eski bir nushasıyla [826, H.] bazı Divanlar ve ekserisi X ve XI'inci asrı hicriye mensup bulunan şairlerden müntehap parçaları muhtevî kalınca bir cilt halinde bir de mecmuai eş'ar [No 89] mevcuttur. İleride, bu kitaplar hakkında "Atsız" sütunlarının müsaadesi nispetinde, Bibliyografik malûmatı havi bir silsilei makalât neşretmek tasavvurundayız. Bu yoldaki neşriyatımız da, zannederiz ki bu eski yazmalar arasında ilim erbabının nazarı dikkatini celp edebilecek beş on parça kıymetli eserin mevcudiyetini göstermeye yarayan faydalı bir teşebbüs mahiyetini haiz olacaktır. Şimdilik ilk olarak tetkiklerimizin edebi sahaya ait olan bir kısım malzemesini ortaya koymakla işe başlıyoruz.

Biz, bu beş yüz cilt yazmayı, bilâ mübalağa, hemen her sahifesini gözden geçirmek suretiyle kamilen tetkik ve içlerindeki manzum eserlerin büyük bir ekseriyetini istinsak ettik. Biraz da yorucu olan şu tetkikimiz, bunu müstelzim bir zarurete istinaf ediyordu. Çünkü, yazmalar birçok ellerden geçmiş aralarına, baş ve nihayet taraflarına Edebiyat, Tarih noktai nazarından tetkik ve istinsaha şayan bir hayli parçalar kaydedilmiştir. Nitekim "Aziz Mahmut Hüdaî"nin [Necat ül garîk] unvanlı Türkçe manzum risalesiyle Sarftan [Merah] atlı Arapça bir eseri muhtevî bulunan bir cilt içinde "Genç Osman"ın şayanı dikkat bir parçasını bulduk. Şimdiye kadar neşredilenlerden az çok farklı olan bu parçayı da "Atsız" sütunlarında ortaya koyacağız. Hülâsa, bir yazmanın çok defa ya bir sabitesi kenarında veya her nasılsa boş kalmış olan bir yaprağı içinde, yahut da baş ve nihayet taraflarında Türkçe, Arapça ve Acemce Beyitler, kıt'alar, Mu-

ammalar, Tarihler veya maruf, gayri maruf birçok şairlerden lâalettayin alınmış manzum eserlerin mevcudiyeti bizi bu şekilde bir araştırmayı ihtihama sevketrmiştir.

Şu küçük mukaddeme, bu ve bunu takip edecek olan diğer sahadaki naçiz neşriyatımızın esasları hakkında kâfi bir fikir vermiş olacağını zannediyoruz. Edebî sahaya ait olan bu ilk silsilei neşriyat ile bu vadide tetkikatta bulunanlara ufak bir hizmet etmeye, hele şayanı dikkat birkaç metin ortaya koymağa muvaffak olabilirsek yorulduğumuzun boşa gitmediğini görmekler zevki yap olacağız.

1

Ol saçı Leylî umardım bana Mecnûnum diye [1]

Gezmesün gelsün belâ dağında mahzunum diye

Yoluna can vermeğe anıncün iqrâr eyledim.

Habs edüb çâh-i zinexdânında medyunun diye

Umarım şî'r-i güher-pâşım işitdikde nigâr
Qandedir gelsün berü ol dürr-i meknûnum diye

Dâl-i devlet ol bana yetmez mî bu dünyâda, kim

Nâz-ile ol çeşm-i nerkis bana meftunum diye

Dilber oldur ey "Mehemmed" haşm edicek âşîqa

[1] Bu manzumenin bağında "Şehzade merhum Sultan Mehmet" ibaresi mukayettir.

Adres
Ankara caddesi, Cağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 14

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 22

Boynuna bend eylerim zülfi hümâyûnum diye

2

Eğer hükmünde olmazsa senin dil
Bıçağ ile sen ol dili iki dil

3

Dedim dilber dehânına bana ne
Dedi âşiq olan vermez cihâne

4

Sureta gerçi nigârın rûy-i zîbâsındayuz
Leyk ma'nide sıfât-ı haq temâşâsındayuz
Cümle eşyanın Kemâhi anladuq mâhiyyetin
Yani ki esmâ-i Küllinin müsemmasındayuz
Ehl-i hâlûz çekmezüz mazi ü müstaqbel gamın
Biz ne imrûzunda dünyâyuz ve ferdasındayuz
Mest i aşquz geçmişüz lezzât-i fâniden
tamam

Dehr-i Xûnînin ne zehrinde ne helvâsın dayuz
Ey «Usuli» arif-i a'râf-ı irfânuz bu gün
Ne cehennemde ne Xod firdevs-i a'lâsındayuz

5

Ah edüb bu matla'ı demiş idi Monlâ Oruç
Câhil olmaq müşkil (amma) ehl-i ilm olmaq da güc

6

Serdâr-ı şâh-ı âlem ya'nî ki sadr-i ekrem[1]Hâlâ Vezîr-i a'zam
ol saf-şikâf-i a'dâ
Ol âsaf-ı zemâne ol fâzıl-ı yegâne
Qalmaq baş ve cânê etdi gazâ-yi derya
Edüb Girid'e himmet haqqâ ki qıldı diqqat
(Esdî) nesim-i nusret olub vezân hâlâ
Bâ re'yi hüsn-i tedbîr a'dâyı qıldı tedmîr
Etdi Giridi tesxîr feth eyleyüb serâpâ
Say etdi cân ü serle sulh oldu balır ü berle
Bu feth ü bu zaferle sâd oldu cümle dünyâ
Lafzen ve ma'ni oldu târîx ana «Fasihi»
Qandiyye feth olundu bin sekseninde hâlâ.

7

Emr edüb Sultan Selim şâh-ı cihân
Yapmaya Tomruqda bir dâr ülaman
Doquz yüz yirmi beş hicretinde
Qal'e başlandı tamâm oldu hemân

8

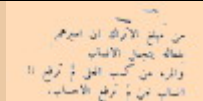
Ah kim düşdüm cüda ol qâmet-i refârdan
Çâre bilmem neyleyim qaldım meded dil-dârdan
Feyz baxş oldum cemâlinden Kemal-i ma-rifet
Gitmedi illâ ta'sşuq safha-i ruxsârdam
Artırur günden güne dilber metal-i hüsnini
Verdi âşiq naqdini germiyet-i bazardan
Tâ ezelden zülfünün zencîrine oldum cünûn
Bir xaber bâd-ı sabâ ol turre-i tarrârdan
Cân ü düden «Rindiyâ» muhkem taalluq riştesi
Olmadı xâlî gönül endişe-i efkârdan.

[1] Köprülüzade Fazıl Ahmet Paşa'nın Girit seferi hakkındadır.

M. Şakir

Arap Şiirinde Türkler

- II -

Tercümesi: Türklere kim tebliğ eder (yani Türklere haber verilsin) ki onların kumandanlarının yaptığı iş neseplere şeref ve izzettir.

Kişi (er) maâlî kesbedendir. Fazilet ve şerefiyle yükselmiş olmayan kimse neseple yükselmez [1]

[1] Bilâkis şerefsiz kimse nesebinin şere-fiyle iftihara kalkarsa ona karşı

Adres
Ankara caddesi, Cağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 14

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 23

يا من الدين اذا تقاعدت الحصى
ثاقوا حطلى و ضى هناك و اذرعاً
احداث قومك رتبة لا ترضى
ان المجره روصة لن ترونا
فيعلى قدر الترك لك منهم
فهم بك الصبر الذى لن يدعا
قد دانت الدنيا لحكمك هبة
فحكمت في اقطارها مترصاً
قد سار في الافاق ذكرك موضعاً
لما يخل من خوف انتقامك موضعاً
ثلك تحمّلوكها لك سجداً
ويعبر ان ثلث الميرك ركماً

Tercümesi: Ey adımların kısaldığı yerde adımları, kılıçları ve kolları uzun olanların oğlu! Kavmini çıkılmaz mertebelere yükselttin (çıkılmaz yerlere kondurdun); zira göklerdeki saman yolu (= keheşan) hiç bir zaman otlanılmaz bir çayırdır. Türklerin kaderi yükselsin ki sen onlardansın. Senin yüzünden onlar, kimsenin iddia edemeyeceği şerefe nail oldular. Cihan korkudan senin hükmüne inkıyat etti. Bağdaş kurup oturduğun yerden dünyanın dört bucağına hükmettin. Adın ufuklarda öyle hileni yerlere girdi ki sesin intikamın korkusundan hiç bir yer boş kalmadı. Cihanın padişahları senin huzurunda secdeye kapanır oldular. Halbuki senden başkasının önünde başlarını eğmeye bile razı olmazlardı.

Kıvameddin

vani "Kays ile övünmeyiniz, zira kaysın çürümüş kemiklerini kırlettiniz" derler. Şerefli nesebin şerefli evlâtları şöyle:

"Ecdadımızın şerefi her ne kadar yüksek ise de hiç bir zaman ona güvenip oturmuyoruz. Seleflerimiz nasıl şeref bina ettilerse biz" de onlar gibi bina ediyoruz ve onların yaptıkları işler gibisini yapıyoruz" demeli ve böyle de yapmalıdırlar.

Yeri kitaplar

Hasan Ali B. Mevlana Rubailerı, Remzi Kitaphanesi - 1932

Hasan Âli B. Mevlâna'nın, Hayat mecmuasında tercümelerini neşrettiği Rubailerini, bu sefer kitap halinde neşretti. Birer katre alev olan bu harikulade rubailerı, toplu bir halde şiir meraklılarının eline vermek ne büyük bir hizmettir. Bilhassa büyük şairin elyasisıyla minyatürünü teşhir lütufkarlığı kendilerine bir edebiyat Aleminin minnet ve şükranını kazandırmıştır.

Şarkiyat ilimlerinde birer mütefekkir olan Şerafeddin ve Baki Beyefendilerin iştirakiyle yapılan bu tercüme hakkında söz söylemek haddim değildir. Fakat rubailerin bir kısmını başka türlü anladığımdan sırf istizah ve tenevvür maksadıyla bir iki tanesini arzedeceğim:

S: 37. Rubai: XXXI

Payı tû girifteem nedarem zi tû dest
Derman zi ki cuyem ki dilem mihi tû hast
Mî ta'ne zeni ki ber ciğer abet nist
Ger ber cigerem nist çü şüd ber müje hest

[Senin ayağına sarılmışım, elini tutamıyorum, senden medet isteyemiyorum; kimden derman arayayım? Gönlüm senin muhabbetinle hastadır.

Hey gafil, "ciğerinde su yoktur, hasta değilsin" diye bana taan ediyorsun, sanki ciğerimde su yoksa ne olmuş.. kirpiklerimde var ya !...]

Halbuki ben bu rubaide "nedarem zi tû dest"i "elîmi senden çekmem, seni bırakmam" ve "berciger abet nist"i de pek müflis bir adamsın manalarında anlamıştım.

Adres
Ankara caddesi, Çağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 14

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 24

S: 55 Ru: XLIX

Zülfet küfrestü din ruhi çün kameret
Ez küfr niger kin, ci revnak dared

[Sevgilim senin siyah saçların küfürdür;. din ise ay gibi olan yüzündür. Küfürle kivas et, bak ki din ne parlaktır]

Ben bunu da "bak küfür dine ne kadar revnak vermiştir."
suretinde anlıyordum.

Daha böyle bir çok rubailer var ki hepsini yakmakta bir mana yok. Maksadım dolgun eserleri, mütekasif hisleri anlamının kolay olmadığını göstermektir. Bu tercümelemi görmüş olmasa idim eski anladığım gibi anlayıp geçecektim. Hasan Âli B.yi samimen tebrik ve böyle kıymetli eserle bizlere her zaman rehber olmalarını temenni ederim.

Sivas 27-5-931
A. Ziya

Goethe — Bir dehanın romanı — İstanbul Remzi kitaphanesi
1932; 399 sahife; 150 kuruş.

BİR asır evvel, 22 mart 1832'de ölen büyük Alman mütefekir şairi Goethe için İstan-bul'un Türk ilim ve maarif muhitinde de 22 mart 1912'de ihtifaller yapıldı: Darülfünunda Yusuf Şerif ve Orhan Sadettin, Galatasaray Lisesi'nde de Hilmi Ziya Beyler konferanslar verdiler; bilâhare bu konferanslar Edebiyat Fakültesi ve Galatasaray mecmualarında neşredildi. Çok isterdik ki bu yüzüncü yıldönümü Türk İrfan muhitine Goethe'nin bir çok eserlerini de getirsin: filhakika bugün Türkçe'de büyük sairin yalnız üç eseri vardır: Werther, İphigenie, Faust.

Hasan Ali Beyin, son zamanlarda moda olan "roman şeklinde büyük adamların hayatı" serileri dahilinde neşredilmiş eserler modelinde büyük kitabı, tam zamanında çıktı; Goethe'nin, Almanların olduğu kadar bütün dünyanın müşterek malı olduğunu; niçin onu okumanın üzerimize bir borç gibi düştüğünü öğretecek, taktire şayan bir e-serdir.

Goethe için yapılan birkaç ihtifali ve hakkında yazılan bir kaç makale ile bir kitabı çok görmemeliyiz ve "keşke" demeliyiz, bu yıldönümü vesilesile ortaya çıkan bu yazıları, şairin asıl kendi eserleri takip etse"... O zaman bu ihtifallerin ve yazıların manası daha iyi anlaşılırdı:

Tahsin Demiray ve Abdullah Ziya- 1) Tepegöz; 2) Boğaç Han; 3) Deli Dumrul İstanbul (Dede Korkut hikayeleri serisinden) İstanbul, !932; Mektep neşriyat yurdu; her kitap 10 kuruş.

T. Demiray ne Abdullah Ziya Beyler Dede korkut kitabından dört hikâyeyi daha üç kitap halinde neşrettiler:

Bu üç kitaptan "Tepe göz", ismini taşıdığı hikâyeden başka "Kazlı Koca oğlu Bey Seğrek" hikâyesini de ihtiva ediyor. Bu suretle, "Dede Korkut"un on iki hikâyesinden yedisi neşredilmiş bulunuyor.

Bu hikâyeler münasebetiyle, evvelâ vaktiyle yine burada [Atsız Mecmua, sayı 2] söylediklerimi tekrar edeceğim : kelimelere, mânaların zarfları oldukları için dikkat etmelidir. Fakat bu kadarla kalmayacağım. İlk kitaplarda pek o kadar göze çarpmayan ilâveler ve tahrifler, bu son hikâyelerde, bilhassa "Dumrul" da çok nazarı dikkati celbediyor. Muharrirler, madem ki "yeni dile çeviren" ibaresiyle metnin altına imzalarını koymaktadırlar, metnin aslına sadık, hiç olmazsa anlaşılmayan veya bugün büyük halk kütlesi için alâkası olmadığı zannedilen yerleri atlatmakla kalmalıydılar. Yoksa, hikâyelerin hayatîyet ve heyecanını kâfi görmeyerek yeni şahıslar, yeni vakalar ilâve etmek, şahıslara söylemedikleri şeyi söyletmek suretiyle destanların ruhunu tahrif etmek ve anları Kara Davut romanı veya Amerikan filimleri haline koymak, kitapların başındaki o küçük mukaddemelerdeki iddia ile yani az çok Türk destanlarını popülarize etmek iddiasıyla kabili telif değildir.

Zannedirim müellifler olduğu gibi bırakıldığı taktirde hikâyelerin alâka uyandırmayacağından, okunmayacağından korkuyorlar. Halbuki "Dede Korkut" hikâyeleri her zaman yaşayacak destan şaheserleridir. Onların kıymeti, ne zaman okunsa. hayatîyetlerini muhafaza etmelerindedir Ve eğer onlar bu, kıymetleriyle beraber yani bütün destanı; mahiyetlerini muhafaza ettikleri halde okunmazlarsa zaten bir kıymetleri kalmaz.

Bu hikâyeden sadece mevzu almak, mülhem olmak, şüphesiz herkesin hakkıdır (bu suretle meydana gelecek eserin kıymetçe-lâyemut modeline ne dereceye kadar yaklaşacağı da ayrı bir meseledir). Fakat o zaman, ortaya konan, hikâyelere "Dede Korkut kitabı"ndan yeni Türkçeye çevrilmiş süsünü vermek ve Türk destanları diye taktim etmek doğru olmaz ve levki bunlar halk ve çocuklar için de de yazılmış olsun!

P. N.